

DAN MĂNUCĂ, *OGLINZI PARALELE*, EUROPRESS 2008

Veronica Alina CONSTĂNCEANU
Filiala Timișoara a Academiei Române

Abstract

Dan Manuca's latest book discusses on new grounds Eminescu's prose, his correspondence with Veronica Micle, and his links with theater, both as a writer and as a columnist. He also tries to explain what "national poet" means today and what the phrase used to imply in the XIXth century.

Cuvinte-cheie: poet național, personaj romanesc, romantism, polemica

Keywords: national poet, character, romanticism, polemics

„Eminescu este considerat de către unii, în continuare, cel mai mare istoric, cel mai mare sociolog, cel mai mare filozof, cel mai mare jurist, cel mai mare astrofizician. Între atâtea superlative, unde să mai aibă loc și poezia?!”(p. 186) Din această disperare pare a fi scrisă cartea lui Dan Mănuță, un critic care și-a scris cărțile cu multă migală și răbdare, dar și cu exemplară rigoare filologică. *Oglinzi paralele* e o colecție de eseuri și, în același timp, un volum unitar, bine construit, o carte scrisă împotriva prejudecăților noastre. Eminescu pare pentru mulți un subiect perimat, un scriitor despre care oricum știm destule, chiar dacă nu l-am citit cu adevărat. „Atât denigratorii, cât și adulatorii lui [...] izvorăsc din același fond comun subcultural”(p.189). Pornind de la premisa că într-o epocă fragmentată ca a noastră, avem mai multe răspunsuri semnificative, posibile datorită polisemiei scrierilor eminesciene, Dan Mănuță se întreabă și ne întreabă: *pentru cine mai e Eminescu actual?* Cu siguranță, el rămâne mereu actual, pentru că „o valoare este asemănătoare unui poliedru, iar fiecare se oglindește în acea latură care corespunde cel mai bine mentalității sale.”(p.183)

Iată că, după *Pelerinaj spre ființă. Eseu asupra imaginarului poetic eminescian* (1999) și o întoarcere *Scriitori junimiști*(2005), și spre subiecte delicate în *Literatură și ideologie. Un model epic* (2005), (pentru a aminti doar cele mai recente titluri), criticul ieșean revine prin acest volum, la Eminescu, din dorința de a aduce în discuție detalii mai puțin cunoscute despre proza și corespondența lui, despre legăturile cu lumea teatrului, despre legăturile cu alți romantici, mai ales despre relațiile cu literatura germană (Spielhagen, Röttscher, Lenau).

Miza cea mare a cărții pare a sta în ultimul eseu, despre care aflăm, încă din prezentarea editurii, că este „și cea dintâi cercetare amplă dedicată, de istoriografia noastră literară, apariției și circulației formulei poet național atribuită lui Eminescu.” Dar ce mai înseamnă *poet național?* sau mai bine zis, azi *poet național* înseamnă ce însemna și ieri? Aflăm că sintagma aceasta și-a schimbat semnificația de-a lungul timpului. „Construcția lexicală «poet național» nu i-a fost atribuită doar lui Eminescu și nici nu a fost ocazionată doar de personalitatea și opera acestuia. Ea a fost precedată și, totodată generată, de sintagma «autor național», care circula, la noi, de pe la mijlocul secolului al XIX-lea. Cercetând epoca, se constată frecvența alipirii calificativului «național» lângă diverse instituții private: teatru, edituri, tipografii.” (p. 200) Aflăm că «autor național» însemna o persoană care practica literatura în limba română, un scriitor care se adresa tuturor vorbitorilor de limbă română. Sintagma «poet național» are diverse accepțiuni (culturală, etnică, psihologică etc.).

Indiferent de subiect, fiecare eseu aduce noi detalii utile în reliefaarea altor date mai puțin cunoscute din creația eminesciană. Despre *omul de teatru* aflăm că era nu doar un spectator avizat, dar și un bun cronicar dramatic. Eminescu a tradus o carte a teatrologului german H. Th. Röttscher, de aceea a folosit în cronicile lui o terminologie modernă. *Fetele unui epistolar* ia în discuție corespondența inedită cu Veronica Micle, corespondență care limpezește biografia poetului, cu precizarea că „scrisorile editate aduc precizări în ceea ce privește opera literară eminesciană.”(p. 73)

Importante cu adevărat nu sunt faptele mărunte, ale cotidianului, ci acelea care ajută la o altă înțelegere a poeziei, detalii demne de luat în seamă de istoria literară. „Doar într-o biografie romanțată realitatea vieții coincide cu ficțiunea operei. Orice operă adevărată [...] are propria ei realitate, ale cărei semnificații depășesc cu mult înguste tipare ale istoriei.”(p. 87)

În studiul care deschide acest volum, deși titlul nu pare deloc spectaculos, *Din nou despre «Geniu Pustiu»*, interpretarea subliniază detalii neglijate până acum de exegeți. Această proză eminesciană include un jurnal, o confesiune. Dan Mănuță ne atrage atenția că Toma Nour „nu se confesează pentru a se putea descifra, nu se formează sub ochii cititorului, precum, spre exemplu, o făcuse *Manoil* al lui Bolintineanu. El intră în istorie gata format, iar textul romanului înseamnă mai mult o detaliere a elementelor ce compun un personaj ajuns la finele vieții, un personaj încheiat ca destin. El se povestește pe sine cu detașare, între el și propria viață existând un sentiment de desprindere, dar care nu conduce și la o cunoaștere a cauzelor. Personajul se recunoaște și se acceptă chiar de la început a fi geniu pustiu, refuză dialogul cu ceilalți, pentru că se iubește enorm pe sine însuși.” (p. 7) Important este că „în jurul lui 1870, în literatura noastră începea să se coaguleze o funcție epică decisivă, anume *personajul* romanesc.”(p. 12)

Dacă în majoritatea eseurilor analiza critică, implicită, se îmbină cu analiza descriptivă, analitică, sunt câteva eseuri în care polemica stă în prim-plan: *Meandrele receptării vieșiste și Contingența cu protocronismul*, dar și *O inexactitate comparatistă: Lenau și Eminescu*. În fiecare caz, Dan Mănuță combate cu eleganță părerile altor critici, într-un duel intelectual plin de farmec și inteligență. Dar, în același timp, de câte ori are ocazia, apreciază diferitele contribuții pe tărâmul eminescologiei, aduse de alți critici, nu neapărat dintre cei mai vizibili, dar ni se dă de înțeles că e vorba de critici care ar merita desigur o mai mare apreciere.

Concluzii

În *Oglinzi paralele*, Dan Mănuță ignoră locurile comune, și, ca un adevărat filolog, își continuă cercetările, convins fiind că fiecare lectură aduce cu sine ceva nou, convins fiind că un autor valoros dă mereu posibilitatea unor noi interpretări.